

UNIUNEA EUROPEANĂ
FONDUL EUROPEAN PENTRU
DEZVOLTARE REGIONALĂ
INVESTIM ÎN VIITORUL TĂU!

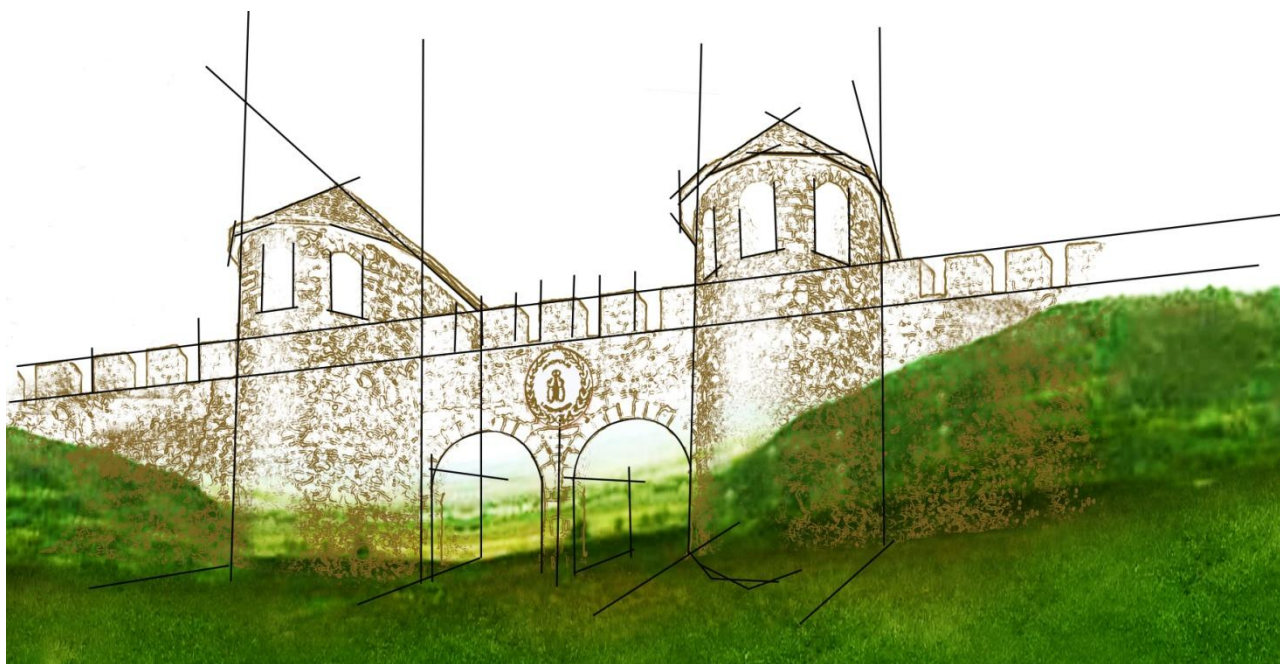
GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL BULGARIEI

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A UNEI ECONOMII CARE PROTEJEAZĂ RESURSELE NATURALE ȘI CULTURALE ÎN ROMÂNIA ȘI BULGARIA

Sumar executiv

Ianuarie 2017

CUPRINS

I. Starea actuală de valorificare economică sustenabilă a moștenirii culturale și naturale	2
II. Viziunea de dezvoltare a unei economii care protejează patrimoniul natural și cultural în România și Bulgaria	5
III. Prioritățile și obiectivele de dezvoltare	6
IV. Strategia de dezvoltare a unei economii care protejează patrimoniul natural și cultural în România și Bulgaria	7
V. Sistem de monitorizare	20
VI. Parteneriatul pentru o economie prietenoasă față de patrimoniul cultural și natural, cadrul de promovare a conceptelor	21

I. STAREA ACTUALĂ DE VALORIFICARE ECONOMICĂ SUSTENABILĂ A MOȘTENIRII CULTURALE ȘI NATURALE

Termenul de „moștenire” este extrem de vast, întotdeauna atașând obiectivului la care se referă valoare, semnificație, calitate, integritate, autenticitate și, mai ales, perenitate de-a lungul a numeroase generații.

Astfel, “moștenirea” naturală reprezintă decizia etică și responsabilitatea unei societăți de a remite un mediu înconjurător sănătos, împreună cu componentele sale biologice complexe și complicate, generațiilor viitoare¹. Percepția generală asupra naturii ca sursă de „moștenire” este importantă pentru ca ea asociază, astfel, mediul înconjurător conceptului de moștenire culturală care este definită ca fiind expresia modurilor de viață pe care o comunitate le-a dezvoltat și pe care le transmite de la generație la generație, incluzând tradiții, practici, obiecte, expresii și valori artistice². Pentru Consiliul European, „moștenirea culturală” este o expresie a protecției și promovării idealurilor și principiilor. Ea produce reprezentări materiale ale sistemelor de valori, credințe, tradiții și stiluri de viață și conține aceste urme vizibile și tangibile din antichitate până în trecutul recent. Moștenirea ne duce cu gândul la trecut, iar în prezent este profund legată de modul în care folosim „trecutul” ca resursă nelimitată, sursă de re-inventare și forță socială³. Mai mult, deși nu toate formele de moștenire sunt apreciate universal, patrimoniul este apreciat ca o sursă esențială de identitate personală și colectivă și necesar pentru sentimentul de respect de sine.

O abordare sustenabilă a patrimoniului cultural și natural din zona de graniță româno-bulgară este relevantă pentru viitorul numeroaselor și spectaculoaselor obiective și elemente care compun această moștenire și care constituie o sursă importantă de dezvoltare pentru întreaga arie. Astfel, patrimoniul cultural propune locuitorilor și turiștilor o varietate de monumente istorice și arhitectonice, situri arheologice, legende și folclor, muzee sau biserici și mănăstiri, de valoare protejată prin lege sau recunoscută de comunitatea locală. Nu există județ sau district fără obiective de patrimoniu cultural.

În România, au fost identificate în cadrul Programului Operațional de Cooperare Transfrontalieră România-Bulgaria 2014-2020 un număr de 268 obiective de patrimoniu cultural de interes național și internațional, la care se adaugă muzee locale de istorie și artă, monumente de interes local, case memoriale, biserici valoroase sau legende în toate municipiile și orașele, dar și multe comune. Similar, în Bulgaria, au fost identificate 88 de obiective, din care unul dintre cele mai proeminente site-uri culturale din regiune este reprezentat de Bisericile rupestre din Ivanovo, incluse pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Elemente valoroase, cu baze comune, se găsesc în ambele zone de graniță, română și bulgară, având un potențial real și important din punct de vedere cultural pentru o valorificare în comun: cetăți (localități) antice, dacice, grecești, bizantine și romane din Dobrogea și zona transfrontalieră aferentă

¹ Autoritatea Mateză pentru Mediu și Urbanism

² Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor (ICOMOS), 2002

³ *The globalization of archaeology and heritage: a discussion with Arjun Appadurai. J. Social Archaeology*, 1, 35-49. (2001).

Dunării. În ceea ce privește patrimoniul natural⁴, zona este caracterizată de o mare biodiversitate, precum și de situri protejate și un peisaj natural divers. Nivelul de protecție a acestor arii variază de la parcuri naturale la arii Natura 2000 - 232 de situri, de la rezervații ale biosferei - Rezervația Biosferei Delta Dunării în România, până la situri UNESCO - Parcul Natural Rusenski Lom, în Bulgaria. În plus, coasta Mării Negre, atât în România cât și în Bulgaria, este bogată în arii protejate, reprezentate de habitatele marine de interes comunitar, cum ar fi dune și bancuri de nisip, estuare, golfuri și lagune, terase mlăștinoase, recifuri, peșteri marine, faleze, și de arii de protecție pentru zona marină. În spiritul prezentei *Strategii*, există, de asemenea, numeroase zone și peisaje valoroase pentru comunitățile locale sau chiar la nivel regional, neprotejate prin lege, dar de interes turistic, de exemplu peisaje dunărene sau la Marea Neagră, zone de deal cu păduri de foioase, etc.

Deși moștenirea culturală și naturală, așa cum reiese din abordările curente, nu face parte din dezbaterile privind sustenabilitatea și dezvoltarea sustenabilă, conservarea și managementul moștenirii naturale și culturale, precum și a cunoștințelor și abilităților tradiționale cu care sunt acestea asociate, pot contribui puternic la dezvoltarea sustenabilă la nivelul tuturor palierelor ei de bază: sustenabilitatea mediului înconjurător, dezvoltarea socială incluzivă, dezvoltare economică incluzivă, pace și securitate, mai ales dacă sunt ghidate de cele trei principii guvernante ale sustenabilității, egalității și drepturilor omului⁵.

În acest context, o economie prietenoasă față de moștenirea și resursele culturale și naturale începe cu preocupările mediului de afaceri privind dezvoltarea, sustenabilitatea și, în final, cu dezvoltarea sustenabilă a afacerii și a comunităților cu care interacționează. Mediul de afaceri și activitățile economice care valorifică patrimoniul cultural și natural joacă un rol semnificativ în asigurarea integrității, calității și autenticității patrimoniului, fără de care acestea nu pot contribui la dezvoltarea sustenabilă, cu precădere economică, a unei comunități sau regiuni. Pentru a-și asuma acest rol, mediul de afaceri este de dorit să înțeleagă și să adopte voluntar măsuri de valorificare durabilă a patrimoniului pe care se bazează afacerile lor, să coopereze cu toți ceilalți participanți la procesul de dezvoltare durabilă, și anume cu părțile interesate - stakeholderii (autorități publice, proprietarii sau administratorii prin lege a resurselor de patrimoniu, custozii ai ariilor protejate), cu actorii direcți ai valorificării moștenirii culturale și naturale (alte entități private cum ar fi ONG-urile, turiștii/utilizatorii/consumatorii finali ai serviciilor și produselor lor care integrează resursele de patrimoniu), precum și mai ales cu comunitatea locală.

Prin raportare la aceste principii și pentru a elabora o strategie care să reflecte situația concretă a zonei de graniță româno-bulgară, au fost analizate percepțiile mediului de afaceri din cele 15 județe și districte în ceea ce privește interacțiunea cu patrimoniul cultural sau natural pe care își bazează activitatea economică în mod direct sau

⁴ *Cohesion Policy Support for Local Development: best practices and and future policy options*, DG Regio, CCI n. 2009.CE.16.0.AT.081, Final Report

⁵ *Toyama Proposal on Heritage and Sustainable Development*, 40th Anniversary of the World Heritage Convention, UNESCO World Heritage

indirect, modul în care se poziționează față de conceptele de valorificare sustenabilă a moștenirii culturale și naturale, ce strategii au în prezent sau disponibilitatea de implicare pentru viitor. De asemenea, s-a verificat modul în care mediul de afaceri este conectat direct cu comunitățile locale, cu stakeholderii și cu „consumatorii” activităților lor economice dedicate patrimoniului - turiști, clienți, etc. - în funcție de sector, sau dacă sunt conștiente de semnificația obiectivelor de patrimoniu pentru bunăstarea afacerii lor. Analiza s-a realizat pentru patru sectoare economice cu cel mai mare impact asupra patrimoniului, și anume turism și sectoare conexe, agricultură-pășunat-pescuit-silvicultură, arhitectură-urbanism-construcții și producția de energie din surse regenerabile. Dintre rezultatele notabile, se menționează:

- Cele mai multe dintre companiile investigate consideră ca în activitatea companiei doar se aplică legislația în vigoare, fără a exista o preocupare suplimentară pentru moștenirea culturală și naturală.
- Majoritatea firmelor participante la studiu (57%) consideră ca au experiență în valorificarea moștenirii culturale și naturale.
- Valoarea estetică-ambientală-peisagistică, posibilitatea realizării unui traseu sau dezvoltării unui produs turistic, existența unei infrastructuri de acces și valoarea nutritivă a produselor locale sunt principalele motive pentru care firmele participante au ales ca sursă de afaceri resursele culturale și naturale.
- Aproximativ 30% dintre companii sunt dispuse să se implice în dezvoltarea unui plan de protejare și dezvoltare a patrimoniului cultural și natural.
- Recompensarea implicării companiilor în valorificarea sustenabilă a moștenirii culturale și naturale este o măsură eficientă și stimulentivă pentru numeroase firme.
- Monitorizarea ofertelor de tehnologie și inovație este principala strategie a companiei de valorificare sustenabilă a patrimoniului comun.
- Implicarea efectivă în valorificarea patrimoniului presupune preocuparea pentru folosirea forței de muncă și/sau a produselor locale, dar și colaborarea cu societatea civilă pentru răspândirea conceptului.
- Informarea punctuală asupra patrimoniului pe care compania îl valorifică reprezintă principala manieră de promovare a patrimoniului.
- Managementul eficient al patrimoniului presupune în principal comunicarea cu comunitățile locale și cu administrația patrimoniului, dar și crearea unui forum local sau regional.

O analiză similară s-a realizat asupra stakeholderilor pentru a identifica cadrul în care proprietarii, administratorii sau custozii patrimoniului cultural și natural din zona Constanța - Dobrici colaborează cu mediul de afaceri și percepțiile acestora asupra efectelor produse de activitățile economice asupra patrimoniului.

În termeni generali, stakeholderii sunt familiarizați cu conceptele de dezvoltare sustenabilă și valorificare economică sustenabilă a patrimoniului, însă subiectul valorificării economice durabile a patrimoniului nu se găsește ca atare pe agenda de preocupări curente a niciunei entități. Prioritățile entităților sunt, în prezent, centrate pe salvagardarea patrimoniului, asigurarea de fonduri și inițierea de proiecte finanțabile

mai ales din surse terțe, precum și pe asigurarea implementării legislației de protecție a patrimoniului, mai ales de către mediul privat. Autoritățile locale au priorități de natură investițională pentru asigurarea infrastructurii primare sau de stimulare a atractivității localităților. Cu toate acestea, strategiile de dezvoltare locale sau regionale cuprind obiective și proiecte legate de „moștenirea culturală”, „protecția mediului înconjurător” sau „conservarea biodiversității”, fără însă a insista pe o legătură aprofundată cu mediul de afaceri, în ceea ce privește corelarea acțiunilor dintre părțile interesate, astfel încât să se aibă în vedere o valorificare economică durabilă a patrimoniului. În paralel, există o preocupare constantă pentru crearea de legături viabile și funcționale cu entități - private sau non-guvernamentale - care să asigure valorificarea patrimoniului.

Acest context internațional și transfrontalier român-bulgar a fundamentat și structurat *Strategia de dezvoltare a unei economii care protejează resursele naturale și culturale în România și Bulgaria*, astfel încât măsurile propuse să fie relevante pentru întregul spectru de actori instituționali și privați care concură la protejarea, conservarea și valorificarea sustenabilă a patrimoniului cultural și natural.

II. VIZIUNEA DE DEZVOLTARE A UNEI ECONOMII CARE PROTEJEAZĂ PATRIMONIUL NATURAL ȘI CULTURAL ÎN ROMÂNIA ȘI BULGARIA

Viziunea de dezvoltare a unei economii care protejează patrimoniul natural și cultural în România și Bulgaria îmbracă noțiunile de *patrimoniu*, *întreprindere*, *utilizatori finali* și interacțiunea dintre aceștia și ceilalți *actori instituționali și privați*, interacțiune care, în ultimii zece ani s-a modificat profund, odată cu modificările progresive și subtile la nivel societal.

În acest context de schimbări societale la nivel global, transfrontalier și local, al interacțiunilor dintre diverșii actori care structurează mediul în care patrimoniul cultural și natural este valorificat, viziunea de dezvoltare propusă de *Strategia de dezvoltare a unei economii care protejează resursele naturale și culturale în România și Bulgaria* este:

Până în anul 2022, patrimoniul cultural și natural din zona de graniță româno-bulgară va căpăta o semnificație nouă pentru mediul de afaceri care îl valorifică din punct de vedere economic: patrimoniul cultural și natural este un vector esențial al identității individuale și colective a unei comunități locale, resursa inepuizabilă pentru dezvoltare și reinventare, iar valorificarea lui doar sustenabilă poate să îi asigure integrarea în procesele sociale, economice, ale dezvoltării locale sau mediului înconjurător, astfel încât să devină un contributor direct la bunăstarea locală pentru generații la rând.

Valorificarea sustenabilă a patrimoniului va asigura calitatea, autenticitatea și integritatea patrimoniului, generând un lanț de oportunități de punere în valoare a patrimoniului cultural și natural - oportunități de afaceri și atragerea de investitori,

oportunități sociale pentru ocuparea forței de muncă și dezvoltarea unei societăți incluzive, atragerea de talente și industrii creative care vor reuni comunitatea în explorarea culturală și a naturii, conectarea cu valorile fundamentale ale unui mediu înconjurător redat comunității, regenerarea urbană și a spațiului deschis.

Această abordare raportează patrimoniul cultural și natural față de mediul de afaceri într-o dimensiune nouă, care include comunitatea locală, proprietarii și administratorii de patrimoniu, precum și actorii economici reprezentați de turiști, de utilizatorii sau consumatorii produselor și serviciilor oferite de mediul de afaceri. Noua dimensiune invită mediul de afaceri să integreze în convenționala valorificare economică a patrimoniului și problematica socială incluzivă și echitatea, componenta de protecție a mediului și de stimulare a noilor afaceri pe lanțul valoric, conducând la o economie care protejează resursele naturale și culturale, fără a compromite posibilitatea generațiilor următoare de a avea acces la ele în timp.

III. PRIORITĂȚILE ȘI OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE

Prioritate	Obiective
I. Adoptarea de către mediul de afaceri din zona de graniță româno-bulgară a unei atitudini proactive față de patrimoniul cultural și natural, prin reinterpretarea semnificației acestuia	<p>I.1. Conștientizarea mediului de afaceri asupra semnificației patrimoniului cultural și natural pentru comunitate și importanța valorificării lui economice durabile</p> <p>I.2. Implicarea mediului de afaceri în schimbarea percepției, mentalității și participării lanțului valoric specific patrimoniului în promovarea valorificării durabile a patrimoniului</p> <p>I.3. Promovarea și instituirea voluntară a unui sistem de măsurare și recompensare a întreprinderilor care aplică măsuri de valorificare durabilă a patrimoniului</p>
II. Promovarea de noi modele de afaceri care să conducă la valorificarea economică sustenabilă a patrimoniului cultural și natural	<p>II.1. Creșterea capacității manageriale a mediului de afaceri pentru adoptarea și implementarea de măsuri favorabile unei valorificări durabile a patrimoniului</p> <p>II.2. Valorificarea durabilă a patrimoniului prin introducerea de măsuri sociale incluzive, generarea de noi afaceri și promovarea protecției mediului</p> <p>II.3. Măsuri de prezervare a autenticității, calității și integrității patrimoniului cultural și natural</p>

III. Conectarea actorilor patrimoniului cultural și natural într-un creuzet al sustenabilității - rolul de mediator al mediului de afaceri

III.1. Întărirea participării în procesul de luare a deciziilor privitoare la dezvoltarea durabilă și valorificarea patrimoniului cultural și natural

III.2. Inițierea și dezvoltarea unei platforme informale de informare, colaborare și valorificare a patrimoniului cultural și/sau natural, de către firme - „Prietenii patrimoniului”

IV. STRATEGIA DE DEZVOLTARE A UNEI ECONOMII CARE PROTEJEAZĂ PATRIMONIUL NATURAL ȘI CULTURAL ÎN ROMÂNIA ȘI BULGARIA

Legendă:

Stakeholder:

Parte interesată în buna gestionare a patrimoniului cultural sau natural, în aplicarea legislației de profil, protejarea și conservarea patrimoniului, asigurarea sustenabilității. Stakeholderii vizați prin proiect sunt în primul rând administratorii/prorietarii sau custozii obiectivelor de patrimoniu, la care se adaugă autorități și ONG-uri culturale, de mediu și de turism, universități și entități de cercetare, autorități publice locale.

Actor:

Parte implicată în protejarea și valorificarea patrimoniului cultural și natural, relevantă, și a cărei activitate poate determina o modificare în starea patrimoniului: actori economici (firme, utilizatori finali cum ar fi turiști, consumatorii / clienții produselor alimentare sau silvice, etc.), actori instituționali, stakeholderi, comunitatea locală (ca entitate colectivă), presa

Lanț valoric (LVS):

LVS este format, pentru fiecare obiectiv de patrimoniu sau la nivel de sector economic, din stakeholderi (administratori/prorietari/custozii ai obiectivului de patrimoniu), întreprinderile care au activitatea economică direct sau indirect legată de obiectivul de patrimoniu, comunitatea locală și utilizatorii finali (turiști, consumatori, etc.). În funcție de obiective și interese, LVS poate fi inițiat de oricare din membrii lanțului, nu neapărat de către întreprinderi.

Sectoare economice:

Proiectul se concentrează asupra mediului de afaceri din patru sectoare economice considerate prioritare în ce privește efectele asupra patrimoniului cultural și/sau natural: (1) turism și activități conexe; (2) agricultură, pășunat, pescuit, silvicultură; (3) arhitectură, urbanism, construcții; (4) producerea de energie din surse regenerabile.

Strategia de dezvoltare a unei economii prietenoase față de patrimoniul natural și cultural este reprezentată de proiectele și acțiunile care vor permite atingerea obiectivelor și, progresiv, viziunii propuse de Strategie, în același timp integrând preferințele mediului de afaceri și ale stakeholderilor din zona de graniță româno-bulgară.

Prezentarea proiectelor și acțiunilor de implementare a *Strategiei*:

PRIORITATEA I. ADOPTAREA DE CĂTRE MEDIUL DE AFACERI DIN ZONA DE GRANIȚĂ ROMÂNNO-BULGARĂ A UNEI ATITUDINI PROACTIVE FAȚĂ DE PATRIMONIUL CULTURAL ȘI NATURAL, PRIN REINTERPRETAREA SEMNIFICAȚIEI ACESTUIA

Obiectiv I.1. Conștientizarea mediului de afaceri asupra semnificației patrimoniului cultural și natural pentru comunitate și importanța valorificării lui economice durabile

Obiectivul de conștientizare permite trecerea de la o percepție unilaterală, centrată pe interesele și mijloacele mediului de afaceri, la o percepție care reunește ideile, practicile, experiența și scopurile celorlalte părți implicate în administrarea, protejarea, conservarea și valorificarea patrimoniului cultural și natural. Este de așteptat să treacă mulți ani pentru ca mentalitatea să se modifice și să poată cuprinde și formaliza complexitatea și interdisciplinaritatea unei astfel de percepții.

Acest obiectiv depășește ca impact mediul de afaceri și va avea efecte și asupra celorlate părți interesate care își vor lărgi percepțiile și modifica atitudinea față de celelalte, datorită înțelegerii nevoilor, problemelor, intereselor, realizărilor, etc., reale și netrunchiate, direct de la sursă.

Proiecte și acțiuni de implementare

I.1.1. Activități de informare pe teme care să conducă la conștientizarea mediului de afaceri asupra semnificației patrimoniului pentru diversele categorii de stakeholderi și actori implicați în protejarea și valorificarea patrimoniului - comunitatea locală, administratorii/proprietarii, beneficiarii/utilizatorii finali, etc., de asemenea în ce privește contextul și impactul unei valorificări durabile a patrimoniului.

Temele posibile: obiectivul de patrimoniu ca sursă de bunăstare pentru comunitate și vecinătăți sau la nivel transfrontalier, pentru actorii instituționali și mediul academic; lanțul valoric specific sectoarelor economice cu impact asupra patrimoniului, acțiuni comune privind stabilirea de relații de încredere și colaborare, planuri comune, implicarea concertată în procesul de luare a deciziilor; dezvoltare sustenabilă, în general, și implicațiile valorificării durabile a unui obiectiv de patrimoniu, în particular; instruire/informare reciprocă între părțile interesate - mediu de afaceri, stakeholderi și comunitatea locală, la nivel local sau transfrontalier, în funcție de specificul patrimoniului; networking între actorii economici și instituționali implicați în administrarea, protecția și valorificarea unui obiectiv de patrimoniu; cadrul legislativ național, transfrontalier, internațional; surse de finanțare publice și private pentru proiecte și inițiative legate de patrimoniu cultural sau natural, la nivel local sau transfrontalier; surse de consultanță și asistență pentru proiecte și inițiative legate de patrimoniu cultural sau natural.

Suplimentar, temele pot include elemente de sprijin în valorificarea economică sustenabilă, elemente de sporire a cunoștințelor de profil ale firmelor (manageri și angajați) și care le pot crește cota de piață și atrage mai mulți turiști, consumatori, clienți firmelor.

I.1.2. Conștientizarea mediului de afaceri asupra semnificației pe care o are patrimoniul pentru alte părți conexe obiectivului de patrimoniu, pentru facilitarea unei relații de încredere și productive: activități *de facilitare a relațiilor între mediul de afaceri și ceilalți actori* economici și instituționali care concură la valorificarea sustenabilă a patrimoniului, prin mărirea vizibilității asupra acțiunilor legate de patrimoniu, realizate de alte firme, stakeholderi, presă, etc.; *stimularea* stakeholderilor să includă în strategiile lor de comunicare mediul de afaceri ca grup țintă, cu focus pe aspectele practice ale propriilor inițiative/acțiuni/reglementări, etc. utile pentru afaceri, astfel încât să se stabilească o comunicare în dublu sens și să se accentueze rolul mediului de afaceri în valorificarea economică a patrimoniului.

Obiectiv I.2. Implicarea mediului de afaceri în schimbarea percepției, mentalității și participării lanțului valoric specific patrimoniului în promovarea valorificării durabile a patrimoniului

Acest obiectiv va permite participarea tuturor membrilor lanțului valoric, inclusiv a utilizatorilor finali și a comunităților locale, la rezolvarea problemelor (o nouă paradigmă), astfel trecându-se de la identificarea mediului de afaceri sau a utilizatorilor finali cu o „problemă” la o sursă de „soluții”.

Proiecte și acțiuni de implementare

I.2.1. Relația mediu de afaceri - comunitate locală, vecinătăți

- Promovarea implicării active a mediului de afaceri în viața comunității, vecinătăților, participarea la activitățile legate de obiectivul de patrimoniu (evenimente, concursuri, acțiuni cu școlile, acțiuni de cercetare științifică, experimente, etc.), la solicitarea inițiatorilor sau prin proprie inițiativă.
- Inițierea de acțiuni proprii sau implicarea mediului de afaceri în acțiunile stakeholderilor de conștientizare publică și obținerea sprijinului larg în vederea diminuării stării de nepăsare, delăsare sau lipsa de preocupare pentru protecția patrimoniului.
- Oamenii locului - vecinătate și comunitate locală: instituționalizarea unui schimb în două sensuri prin valorificarea / utilizarea cunoștințelor și activităților locale despre / cu obiectivul de patrimoniu și integrarea nevoilor locale în planurile de afaceri.
- Sprijinirea comunității locale indirect, prin sprijinirea firmelor care vor crea locuri de muncă în contextul dezvoltării economice datorate valorificării patrimoniului - prin corelare cu propunerea II.2.2., *o afacere a afacerilor locale*.

- Participarea mediului de afaceri în *acțiunile locale sau mai ample de conștientizare sau valorificare a patrimoniului*, prin expunerea propriilor experiențe, opinii, acțiuni individuale sau cu atragerea unor firme partenere și, astfel, demonstrarea unei abordări care depășește exploatarea imediată și cu avantaje unidirecționale.

I.2.2. Relația mediu de afaceri - utilizatori finali (turiști, consumatori, utilizatori)

Relația *mediu de afaceri - utilizatori finali* este considerată de mediul de afaceri ca fiind relația cea mai importantă pentru afacere, pentru activitatea firmei în raport cu obiectivul de patrimoniu, și care poate conduce la modificarea modului de valorificare a acestuia, către o manieră sustenabilă.

- Acțiuni de implicare a utilizatorilor finali în *valorificare sustenabilă a obiectivului de patrimoniu* asociat produselor sau serviciilor pe care le cumpără de la firma care îl valorifică, de ex. excursii, bird-watching, produse alimentare, servicii de arhitectură, servicii de lucrări de construcții, etc.
- Monitorizarea gradului de satisfacție a utilizatorilor finali, prin acțiuni de cercetare, evaluări sau monitorizare pe timp îndelungat, permite înțelegerea modului în care utilizatorii percep și reacționează la relația între produsul/serviciul achiziționat/consumat, și obiectivul de patrimoniu valorificat în acest sens.
- Promovarea regulamentelor aferente obiectivului de patrimoniu către utilizatorii finali, prin mijloace cum ar fi website firmă și/sau obiectiv de patrimoniu, pliante, media.
- În cazul întreprinderilor care contribuie financiar la protejarea sau conservarea obiectivului de patrimoniu, se recomandă promovarea implicării către utilizatorii finali.

I.2.3. Relația mediu de afaceri - stakeholderii (administratori/proprietari/custozi)

Relația *mediu de afaceri - stakeholderii* este percepută de mediul de afaceri ca fiind necesară în contextul promovării unei valorificări sustenabile a obiectivelor de patrimoniu.

- Invitarea stakeholderilor să informeze periodic mediul de afaceri asupra efectelor activităților economice (mai ales pozitive: locuri de muncă, proiecte comune, venituri) și prin exemple de bună practică.
- Încurajarea firmelor interesate să publice un raport anual - inițiative, proiecte, beneficii, riscuri constatate în activitatea economică desfășurată cu/prin patrimoniul cultural sau natural.
- Stimularea colaborării cu veriga *studenți-universități*, independentă de aspectele de afaceri și administrare, cu potențial de legitimizare a inițiativelor mediului de afaceri și inducere a inovațiilor, precum și de întărire a imaginii și rolului de mediator al întreprinderilor: ex. găzduirea de studenți în practică, colaborarea la pregătirea de material didactic particularizat pentru obiectivul de patrimoniu.

Obiectiv I.3. Promovarea și instituirea voluntară a unui sistem de măsurare și recompensare a întreprinderilor care aplică măsuri de valorificare durabilă a patrimoniului

Sistemul ia în considerare faptul ca este nevoie de un echilibru între beneficiile economice, câștigul comunității locale și mediu pentru ca întreprinderea și obiectivul de patrimoniu pe care îl valorifică să devină sustenabile pe termen lung și pentru ca patrimoniul să beneficieze de întregul context al valorificării sale.

Proiecte și acțiuni de implementare

I.3.1. Cadru de apreciere a gradului în care mediul de afaceri valorifică sustenabil patrimoniul, ca mijloc de stimulare a adoptării unor atitudini prietenoase și de urmărire a impactului activității economice asupra patrimoniului. Cadrul va fi comun pentru ambele granițe, astfel încât să permită aplicarea lui și la nivel transfrontalier. Acest sistem are capacitatea de a stimula firmele să aplice inițiativele declarate în contextul avizelor de mediu sau de cultură pe care le primesc pentru realizarea de investiții.

Patrimoniul natural

(1) Interacțiunea directă cu patrimoniul: *inter alia* gradul de satisfacție a end-userilor - consumatori, utilizatori; cursuri, evenimente de informare, etc. pe teme conexe valorificării sustenabile a patrimoniului, la care firma a participat; număr de colaborări concrete pe lanțul valoric; număr de pagube, prejudicii, etc. asupra obiectivului de patrimoniu; număr de reclame pe / în apropierea obiectivului de patrimoniu; investiții directe asupra obiectivului de patrimoniu, etc.

(2) Valorile sociale incluzive: locuri de muncă ocupate de persoane cu domiciliul în localitatea/zona de referință; locuri de muncă ocupate de tineri și femei; locuri de muncă generate indirect.

(3) Dezvoltare economică: număr de activități economice în proximitatea obiectivului de patrimoniu sau care își bazează activitatea pe produsele/serviciile datorate activității firmei respondente; număr de firme cu care există colaborări pentru o valorificare sustenabilă accentuată; valoarea de piață a zonei din proximitate; valoarea la închiriere a zonei din proximitate.

(4) Protecția mediului înconjurător: campanii de promovare în care a fost implicată firma; măsuri suplimentare față de cele impuse de lege aplicate de firmă.

Patrimoniul cultural

(1) Interacțiunea directă cu patrimoniul: *inter alia* gradul de satisfacție a end-userilor; cursuri, evenimente de informare, etc. la care firma a participat; număr de colaborări concrete pe lanțul valoric; număr de vandalisme, furturi, etc. asupra obiectivului de

patrimoniu; număr de reclame pe / în apropierea obiectivului de patrimoniu, investiții directe asupra obiectivului de patrimoniu, etc.

(2) Valorile sociale incluzive: locuri de muncă ocupate de persoane cu domiciliul în localitatea/zona de referință; locuri de muncă ocupate de tineri și femei; locuri de muncă generate indirect.

(3) Dezvoltare economică: număr de activități economice în proximitatea obiectivului de patrimoniu, datorate activității firmei respondente; număr de firme cu care există colaborări pentru o valorificare sustenabilă accentuată; valoarea de piață a zonei din proximitate; valoarea la închiriere a zonei din proximitate.

(4) Dezvoltare locală: investiții realizate de stakeholder la care firma a contribuit material sau nematerial; investiții induse sau legate de valorificarea obiectivului de patrimoniu.

I.3.2. Încurajarea firmelor interesate să publice un raport anual - initiative, proiecte, beneficii, riscuri constatate în activitatea economică desfășurată cu/prin patrimoniul cultural sau natural. Raportul poate deveni o declarație de angajament în valorificarea durabilă a patrimoniului, un instrument de comunicare cu finantatori, colaboratori și LVS.

PRIORITATEA II. PROMOVAREA DE NOI MODELE DE AFACERI CARE SĂ CONDUCĂ LA VALORIFICAREA ECONOMICĂ SUSTENABILĂ A PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI NATURAL

Obiectivul II.1. Creșterea capacității manageriale a mediului de afaceri pentru adoptarea și implementarea de măsuri favorabile unei valorificări durabile a patrimoniului

Este important ca mediul de afaceri să își dezvolte înțelegerea și capacitatea internă în ce privește interacțiunea și valorificarea patrimoniului cultural sau natural, astfel încât planurile și strategiile legate de acesta să nu depindă de consultanța externă care are acces limitat la informații și cunoștințele locale, și asigură într-o mică măsură continuitatea în implementarea de zi cu zi.

Proiecte și acțiuni de implementare

II.1.1. Asistarea întreprinderilor în trecerea și adoptarea unei activități mai prietenoase față de patrimoniu și introducerea de măsuri de valorificare durabilă

Această propunere se poate constitui ca **serviciu de sprijin în afaceri** oferit de camerele de comerț și industrie și/sau asociații patronale / de afaceri. Abordarea serviciului și a conținutului lui teoretic se poate dezvolta împreună cu stakeholderii patrimoniului cultural și natural. Serviciul va fi la nivel primar, de informare și ghidare,

iar nivelul aprofundat al serviciului de sprijin va depinde de potențialul și interesul camerelor de comerț și industrie sau asociațiilor patronale / de afaceri, respectiv a entităților de implementare a *Strategiei*. Pentru ca firmele să poată găsi soluții indiferent de nevoile lor, se recomandă colaborarea cu stakeholderii, inclusiv agrearea unui mecanism de signposting către stakeholderii locali, pentru situația în care firmele au nevoie de servicii aprofundate.

II.1.2. Instruirea mediului de afaceri pe competențe antreprenoriale adaptate specificului de valorificare durabilă a patrimoniului, adresată firmelor interesate să se dezvolte - să își dezvolte competențe și abilități care să le permită să inițieze, gestioneze, promoveze metode de lucru - produse - servicii care să asigure o protecție sporită a moștenirii culturale și naturale, în acord cu principiile valorificării sustenabile.

Proiectul „A heritage-friendly cross-border economy in Romania and Bulgaria” pune la dispoziția entităților de implementare și a altor entități interesate să propună această instruire firmelor din zona de graniță română și bulgară un curriculum format din cinci module, după cum urmează:

- Produsul. Importanța produsului în etapele de vânzare
- Îmbunătățirea abilităților de negociere și comunicare
- Planificare. Strategie sau pierdere de timp
- Marketing. Importanța planului de marketing pentru cooptarea de parteneri
- Managementul firmelor mici și mijlocii

Cele cinci module vor trata cunoștințe, competențe și abilități antreprenoriale care să permită firmelor să își abordeze inovativ activitatea economică, respectiv mai prietenos față de moștenirea culturală și naturală. Ele vor fi comune și relevante pentru mediul de afaceri, român și bulgar.

II.1.3. Utilizarea Tehnologiei Informației și a Comunicațiilor (TIC) pentru sprijinirea valorificării durabile a patrimoniului - un canal esențial pentru urmărirea pieței, inclusiv a cererii de pe piață, comunicare eficientă și multifacetată cu toate grupele de vârstă și tipurile de utilizatori finali, instrument de marketing important.

Promovarea aplicațiilor TIC specializate pentru anumite activități economice, de ex.:

- Gestionare activității de turism, la nivel de operator sau activitate conexă (hotel restaurant);
- Gestionarea și monitorizarea relației cu clienții;
- Sistem de monitorizare a obiectivului de patrimoniu - exterior și interior - a condițiilor fizice, temperatură, umiditate, poluare, fluxuri de vizitatori, legislație, inițiative locale/regionale, etc. Rezultatele acestei monitorizari pot fi publice, astfel încât utilizatorii finali, cel mai probabil turiști, să conștientizeze efectele propriei activități asupra obiectivului de patrimoniu. De asemenea, acest tip de monitorizare permite evaluarea constantă a capacității de suportabilitate a patrimoniului și a schimbărilor care se petrec la nivelul indicatorilor de suportabilitate;

- Informare și interacțiune cu utilizatorii finali - turiști, consumatorii de produse alimentare sau silvice, etc. permițând întreprinderii ajustarea ofertei la cererea reală a pieței și la fluctuațiile acesteia, la profilul mediu al utilizatorului final specific pentru obiectivul de patrimoniu și nu în general, la preferințele și gusturile acestuia.
- Educație online

Obiectiv II.2. Valorificarea durabilă a patrimoniului prin introducerea de măsuri sociale incluzive, generarea de noi afaceri și promovarea protecției mediului

Patrimoniul poate fi considerat ca fiind valorificat economic sustenabil dacă în strategia de afaceri sunt evidențiate valori sociale (oportunități de afaceri în afara firmei, venituri pentru familii), dezvoltarea economică (alte afaceri generate, incubare) sau dezvoltarea locală (revitalizarea zonei învecinate patrimoniului, creșterea/stabilizarea valorii proprietăților învecinate, etc.). Această relaționare implică o colaborare susținută pe întregul lanț valoric sectorial aferent obiectivului de patrimoniu, ceea ce permite schimbarea percepțiilor despre celelalte părți implicate, definirea unor obiective cheie comune pentru obiectivul de patrimoniu, identificarea de probleme și soluții având la bază numeroasele puncte de vedere care legitimează colaborarea, lărgirea înțelegerii prin includerea unei diversități de actori și implementarea facilă prin susținere de către toate aceste părți care au participat la inițiative / proiecte încă de la debutul lor. Permite, de asemenea, introducerea de noi metode și mobilizarea experților și cunoștințelor necesare tratării multidisciplinare a patrimoniului.

Proiecte și acțiuni de implementare

II.2.1. Promovarea modelelor alternative de abordare a activităților economice care pot asigura o valorificare durabilă a patrimoniului cultural și natural: economie circulară, economie socială, economie comunitară, economie colaborativă, economie verde, etc. Această inițiativă permite mediului de afaceri să aibă acces la informații despre alternative la abordarea convențională a activităților economice, alternative care pot integra preocupări actuale din domeniul social, economic sau al protecției mediului, programe și inițiative mai largi, ale structurilor publice locale sau internaționale, de asemenea care pot integra noi modele de management și conduce la strategii de afaceri care să confirme că activitatea economică poate să devină din problema pentru patrimoniul cultural sau natural, o soluție.

II.2.2. O „afacere a afacerilor locale”

- Promovarea conceptelor de grupare a afacerilor direct sau indirect legate de obiectivul de patrimoniu valorificat, în mini-cluster. Mini-clusterele pot include, în afara reprezentanților mediului de afaceri, reprezentanții celorlalți membri ai lanțului valoric. Ele pot fi promovate pe lanțul valoric al fiecărei activități din cele patru sectoare economice care fac obiectul *Strategiei* și/sau diferențiat pe categoriile de patrimoniu sau chiar la nivelul unui obiectiv de patrimoniu care suscită interes major. De asemenea, aceste mini-cluster pot fi

inițiate și la nivel transfrontalier, pentru obiective de patrimoniu care produc efecte de ambele părți ale graniței, cum ar fi Dunărea și zonele ei protejate, Marea Neagră sau zone transfontaliere care mărturisesc istoria comună româno-bulgară, cum ar fi Dobrogea.

- Locurile atrăgătoare atrag afaceri și investitori, artiști și arhitecți, talente, etc.
- asigurarea atractivității obiectivului/obiectivelor de patrimoniu prin investiții publice sau privat-publice și stimularea apariției și dezvoltării de relații cu noi actori economici, în special din rândul industriilor creative, care au capacitatea de a deschide perspectivele asupra obiectivului/obiectivelor de patrimoniu și către alte grupuri țintă de utilizatori, de replicare și multiplicare.

II.2.3. Promovarea protecției mediului prin activitatea proprie a firmei - legat de produsele/serviciile pe care le oferă în conexiune cu patrimoniul, și prin implicarea utilizatorilor finali (turiști, consumatori, etc.). Această măsură poate fi aplicată indiferent de faza în care se găsește produsul / serviciul care se referă la patrimoniu, în ciclul lui de viață, prin mesaje care să scoată în evidență demersul de valorificare sustenabilă a patrimoniului natural și cultural.

Inițiativele privitoare la produsele/serviciile pe care le oferă întreprinderile în conexiune cu patrimoniul pot fi structurate în strategii / planuri interne dedicate modificării reflexelor de consum și acțiune asupra mediului, cum ar fi:

- Promovarea unei utilizări eficiente a resurselor naturale și primare, sau reducerea cantității utilizate, prin regândirea fluxurilor necesare realizării produselor sau serviciilor;
- Reciclare și reutilizare a echipamentelor, materialelor reciclabile, etc.;
- Înlocuirea resurselor neregenerabile cu resurse regenerabile;
- Promovarea tehnologiilor care reduc cantitatea de resurse naturale neregenerabile sau chiar le elimină;
- Participarea la acțiunile publice sau nonguvernamentale de protecție a mediului.
- Participare directă la măsurile de compensare a comunității locale în cazul în care resursele naturale nu pot fi exploatate de către acestea, în mod direct, iar firma este autorizată să le exploateze (ex. exploatare de piatră în zone turistice, izvoare de apă, pescuit comercial, agricultură, turism).

II.2.4. Centrarea imaginii și brandului întreprinderii pe obiectivul de patrimoniu pe care îl valorifică sustenabil sau includerea în strategia de promovare de mesaje legate de obiectivul de patrimoniu și/sau privind practicile de valorificare sustenabilă. Promovarea și prezentarea obiectivelor de patrimoniu în conexiune cu activitățile economice se recomandă să se realizeze într-un mod efectiv, onest, deplin și angajant⁶, iar mesajele să mobilizeze conștiința locală, cel puțin, înțelegerea și sprijinul pentru protejarea, conservarea și utilizarea sustenabilă a patrimoniului. Această măsură are

⁶ Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers, Arthur Pedersen, World heritage manuals, UNESCO World Heritage Centre, 2002

capacitatea de a adăuga valoare obiectivului de patrimoniu, prin atragerea de utilizatori finali sensibili la implicarea întreprinderilor în activități economice sustenabile și, astfel, prin sporirea veniturilor din valorificarea patrimoniului, pentru întregul LVS. În acest mod, imaginea patrimoniului conexasă activităților economice poate deveni un instrument de dezvoltare economică locală sau regională.

II.2.5. Dimensiunea social incluzivă a valorificării sustenabile a obiectivului de patrimoniu:

- Stimularea de către autoritățile publice locale a angajării de personal cu reședința sau domiciliul în localitatea de care aparține obiectivul de patrimoniu, ex. scutiri de la plata taxelor și impozitelor locale, abordarea graduală a impozitelor și taxelor locale în funcție de numărul de angajați locali, instituirea unui fond de subvenționare a locurilor de muncă locale.
- Inițierea și, eventual, co-organizarea de târguri de locuri de muncă locale, centrate pe valorificarea obiectivului/obiectivelor de patrimoniu.

Obiectiv II.3. Măsurile de preservare a autenticității, calității și integrității patrimoniului cultural și natural

Mediul de afaceri din România și Bulgaria, dar și stakeholderii, apreciază ca fiind cele mai potrivite măsuri de păstrare a autenticității, calității și integrității patrimoniului cultural și natural implicarea în promovarea noțiunii de autentic local prin respectarea culturii locale, participarea la evenimente locale care promovează tradiția locală și realizarea unor proiecte care să valorifice patrimoniul prin lanțuri valorice distincte.

Proiecte și acțiuni de implementare

II.3.1. Definiția și promovarea noțiunii de „local”:

Noțiunea de „local” include respectarea integrității culturii locale, utilizarea de forță de muncă locală, utilizarea de produse, servicii, cunoștințe și competențe locale. În funcție de patrimoniu, caracterul local poate fi definit într-o zonă transfrontalieră.

- Utilizarea de produse și servicii locale, stimularea acestor practici de către grupurile de producători, asociațiile de pescari, asociațiile patronale și autoritățile publice locale prin, de exemplu, accesarea de fonduri europene unde este cazul, organizarea de târguri de produse locale. Utilizarea produselor și serviciilor locale se poate referi la prima opțiune de produse agro-alimentare, relații de colaborare cu firme locale de construcții, întreținere și reparații, servicii, promovare, tipărire, etc.
- Stimularea persoanelor de vârstă a treia (pensionari, meștesugari, etc.) să ia parte la asigurarea conotației „locale” a valorificării sustenabile, prin organizarea de mici ateliere de producție / servicii, cu acces gratuit, care să redea, pe de o parte, viața socio-profesională persoanelor calificate care au ieșit de pe piața muncii dar care doresc să își continue activitatea, și, pe de altă

parte să diversifice oferta de produse și servicii autentice locale (centre de zi pentru ocuparea persoanelor vârstnice).

- Crearea *grupurilor locale de valorificare* pentru exploatarea cunoștințelor tradiționale, legendelor, practicilor tradiționale asociate obiectivului de patrimoniu valorificat - reluarea legăturilor firești între patrimoniu și practicile de viață ale comunității locale.

II.3.2. Proiecte de investiții:

- Măsuri de **reducere a riscurilor naturale** de degradare sau distrugere a obiectivelor de patrimoniu din cauza activităților economice - investiții în protejarea și conservarea patrimoniului cultural, investiții în protejarea și conservarea patrimoniului natural, publice și privat-publice.
- Măsuri de **reducere a riscurilor antropice și tehnogene**, cu potențial de degradare sau distrugere: incendiu, poluare prin deșeuri, poluare sol-apa, vandalisme, furt.

II.3.3. Promovarea de proiecte care să reunească lanțul valoric aferent unui obiectiv de patrimoniu sau a unui grup de obiective geografic în aceeași zonă, inclusiv transfrontalieră, și care sunt valorificate de lanțuri valorice înrudite:

Turism și activități conexe:

- Înființarea și exploatarea de investiții de tip drumul vinului, drumul împăraților romani, etc.
- Organizarea în parteneriat public-privat de evenimente culturale, istorice - reenactement, iar în cazul siturilor naturale organizarea în comun de acțiuni de vizitare a sitului și a întreprinderii/întreprinderilor, etc.

Agricultură, pășunat, pescuit și silvicultură:

- Constituirea de târguri de produse locale cu periodicitate stabilă și larg promovată, organizate în proximitatea sau pe aria protejată
- Inițierea de proiecte de promovare a specificului zonei, prin reunirea elementelor particulare - legende, patrimoniu și locuri legate de legende, produse și rețete legate de legende, etc. Crearea unui brand local bazat pe specific, după stabilizarea legăturii între specific și localitatea/zona respectivă.

Arhitectură, urbanism, construcții:

- Regulamente locale de arhitectură și estetică urbană care să asigure abordare estetică și funcțională coerentă și în spiritul semnificației patrimoniului, a unui obiectiv de patrimoniu sau zonă construită protejată. Consultarea părților interesate și promovarea regulamentului ca un mijloc comun de protejare și valorificare sustenabilă a patrimoniului.

PRIORITATEA III. CONECTAREA ACTORILOR PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI NATURAL ÎNTR-UN CREUZET AL SUSTENABILITĂȚII - ROLUL DE MEDIATOR AL MEDIULUI DE AFACERI

Obiectiv III.1. Întărirea participării în procesul de luare a deciziilor privitoare la dezvoltarea durabilă și valorificarea patrimoniului cultural și natural

O participare eficace a mediului de afaceri în procesul de luare a deciziilor presupune înțelegerea părților care participă la procesul de luare a deciziilor, la elaborarea planurilor și strategiilor, la implementarea și evaluarea efectelor lor, de asemenea, cine intervine cu cunoștințe de specialitate, expertiză și cine și cum beneficiază din punct de vedere economic, socio-cultural și psihologic.

Proiecte și acțiuni de implementare

III.1.1. Construirea consensului privind cadrul de punere în valoare a patrimoniului, sprijinirea implementării deciziilor și implicarea mediului de afaceri. Depășirea barierelor de încredere și înțelegere a misiunii celorlalte părți interesate. Patrimoniul face parte dintr-un complex eterogen de ecosisteme cu funcțiuni multiple. Așa cum patrimoniul este afectat de aceste ecosisteme, la fel pot și zonele învecinate - ecosistemele - să beneficieze de produsele și serviciile pe care le generează obiectivul de patrimoniu. Acest dublu raport indică necesitatea colaborării între entitățile care valorifică, care beneficiază de patrimoniu - lanțul valoric - în procesul de luare a deciziilor care pot afecta obiectivul de patrimoniu, și vice-versa, promovarea integrării ecosistemelor în toate stadiile de planificare și management al obiectivului de patrimoniu. Consensul asupra măsurilor care se aplică patrimoniului va facilita procesul de luare a deciziilor și implementarea acestora. Mai mult, construirea consensului presupune, pe lângă cooperarea și interacțiunea dintre actorii patrimoniului, și dezvoltarea propriilor strategii și proiecte legate de patrimoniu, presupune armonizarea acestora cu cele ale celorlalți membri ai LVS și, în final, crearea unei sinergii între acțiunile dedicate patrimoniului.

III.1.2. Includerea în strategiile locale, regionale și transfrontaliere a măsurilor sociale și economice conexe dezvoltării patrimoniului, prin acțiuni concrete dedicate și recomandate mediului de afaceri și bazate pe poveștile acestora de succes.

Strategiile locale, regionale și transfrontaliere sunt elaborate și asumate de autoritățile locale și regionale, iar mediul de afaceri are ocazia să intervină prin propuneri în cadrul consultărilor publice asupra strategiilor, impuse de legislația privind transparența în procesul decizional, inclusiv asupra strategiilor, din ambele țări. Demersurile transfrontaliere vor putea fi abordate prin integrarea lor în formule similare în strategiile locale ale autorităților din zona transfrontalieră la care se referă, de exemplu în localitățile cu ieșire la Marea Neagră sau în localități între care se pot dezvolta

activități comune datorită patrimoniului aflat pe teritoriile respectivelor localități (ex. Silistra-Ostrov).

Obiectiv III.2. Inițierea și dezvoltarea unei platforme informale de informare, colaborare și valorificare a patrimoniului cultural și/sau natural, de către firme - „Prietenii patrimoniului”

Interese comune = limbaj comun = proiecte comune

Proiecte și acțiuni de implementare

III.2.1. Platforma informală de informare, colaborare și valorificare are ca scop facilitarea *comunicării și partajării* bunelor practici, învățămintelor, etc. de către mediul de afaceri - *in extenso* toate părțile interesate, la nivel transfrontalier.

Valorificarea durabilă a patrimoniului înseamnă participarea a cât mai mulți actori relevanți la acțiunile dedicate patrimoniului - actori informați, precum și o voință politică puternică de a asigura această participare și construirea consensului. Este un proces continuu și cere o evaluare periodică a efectelor, urmată de revizuirea metodelor și instrumentelor de valorificare durabilă. Legăturile între industrie și ceilalți actori sunt de cele mai multe ori slabe. O platformă de comunicare care să asigure schimburile în ambele direcții, regulate și deschise, poate fi cea mai importantă strategie de trecere la o valorificare durabilă a patrimoniului. Această platformă poate contribui major la implementarea întregii *Strategii de dezvoltare a unei economii care protejează resursele naturale și culturale în România și Bulgaria* datorită înțelegerii reciproce pe care o va promova, consensului pe care îl poate construi, precum și creării premizelor pentru inițiative și proiecte comune.

În cadrul platformei de informare se propune și crearea unei **platforme virtuale**, având ca bază site-ul de web al proiectului. Platforma va permite utilizarea la capacitate maximă a resurselor existente, provenind din discipline și sectoare diferite, identificarea problemelor majore, accesul la documente de calitate datorită expunerii.

Platforma virtuală poate să includă următoarele secțiuni:

- Cadrul legislativ - internațional, național, regional și local, fie ca documente, fie ca link-uri la baze de informare în limbile română, bulgară și engleză.
- Conceptul de valorificare durabilă a patrimoniului, povești de succes.
- Cadru de întărire a capacității firmelor de a iniția și pune în practică măsuri de valorificare sustenabilă a patrimoniului - informații, instruire, etc.
- Monitorizare rezultate și parteneriate de cercetare în favoarea valorificării sustenabile a patrimoniului
- Bibliotecă - resurse electronice (strategii, legislație, reglementări locale, PUG-RLU, etc.)
- Forum

- Linkuri la site-uri relevante, la site-uri ale obiectivelor de patrimoniu de pe granița româno-bulgară.

III.2.2. Implicarea mediului de afaceri în finanțarea proiectelor investiționale sau neinvestiționale adresate obiectivului / obiectivelor de patrimoniu:

- Agrearea unui mecanism de colaborare financiară cu alte părți interesate, în special cu stakeholderii, adecvat și stimulat pentru mediul de afaceri care valorifică patrimoniul. Mecanismul va fi specific fiecărui caz în parte, răspunzând situației de pe teren, nevoilor, intereselor și eventualelor impuneri datorită implicării fondurilor publice.
- Fund raising pentru proiecte non-profit, prin implicarea mediului de afaceri, în formulă extinsă - angajați și familii (love money). Acțiunile de donație se recomandă să fie explicit legate de proiecte și inițiative concrete, prezentate pe larg, pentru ca succesul acțiunilor de fund-raising depinde de transparența și de asumarea unor roluri bine definite de către contributori.

V. SISTEM DE IMPLEMENTARE ȘI MONITORIZARE

Sistemul de implementare a *Strategiei de dezvoltare a unei economii care protejează resursele naturale și culturale în România și Bulgaria*, presupune agrearea, organizarea și desfășurarea de acțiuni coerente și corelate pe toate planurile propuse și care concură la atingerea viziunii *Strategiei* pentru perioada 2017-2022.

Acest sistem extinde etapa de formulare a *Strategiei* și îi adaugă complexitate, datorită procesului de implementare care implică efortul entităților de implementare, a partenerilor locali și capacitatea mediului de afaceri de a recepționa mesajele transmise, disponibilitatea de a-și modifica atitudinea și de a contribui prin acțiuni concrete sau prin susținere la trecerea către o economie prietenoasă față de patrimoniu. De asemenea, presupune o corelare între acțiunile părților interesate de *Strategie*, respectiv stakeholderi și alți actori instituționali sau non-guvernamentali, de coordonare a resurselor materiale, umane și financiare între aceștia, astfel încât să se obțină o sinergie care să conducă la maximizarea impactului la nivel local. Toți acești factori sunt determinanți în succesul sau eșecul implementării *Strategiei*.

1. Procesul de implementare a *Strategiei*

1.1. Faza de inițializare și pregătire a implementării *Strategiei*

1.2. Faza de operaționalizare a *Strategiei*

1.3. Asigurarea resurselor necesare gestionării *Strategiei* și implementării proiectelor sau acțiunilor de dezvoltare

2. Procesul de monitorizare a implementării *Strategiei de dezvoltare a unei economii care protejează resursele naturale și culturale în România și Bulgaria* se va dezvolta pe două planuri care contribuie la atingerea viziunii:

2.1. Planul local și transfrontalier strategic determinat de starea și evoluția relației dintre mediul de afaceri și patrimoniu, concepțiile și acțiunile acestuia vis-a-vis de patrimoniu și colaborarea cu ceilalți actori, etc., respectiv a elementelor de ordin strategic care au fost luate în considerație la formularea *Strategiei* și care vor fi urmărite, ca jaloane, pe perioada implementării, pentru a menține *Strategia* relevantă.

2.2. Planul *Strategiei de dezvoltare a unei economii care protejează resursele naturale și culturale în România și Bulgaria*, prin monitorizarea implementării proiectelor și acțiunilor de dezvoltare prioritare.

VI. PARTENERIATUL PENTRU O ECONOMIE PRIETENOASĂ FAȚĂ DE PATRIMONIUL CULTURAL ȘI NATURAL, CADRUL DE PROMOVARE A CONCEPTELOR

Principiile europene și naționale de dezvoltare locală recomandă ca strategiile de dezvoltare integrată, sustenabilă, strategiile locale sau naționale, sectoriale sau generaliste, practic indiferent de natura lor, să fie implementate prin parteneriate relevante care să asigure participarea tuturor sau a cât mai multor grupuri de interese și inițiativă vizate de strategiile în discuție. Doar astfel, obiectivele, măsurile și proiectele de dezvoltare propuse de strategii pot să răspundă nevoilor și așteptărilor acestora, pot facilita implicarea concretă și motivată în implementarea strategiilor, precum și să contribuie la strângerea relațiilor între diversele segmente ale societății și identificarea acestora cu întregul context al *Strategiei*. Implicarea directă a comunității, a grupurilor de interese și inițiativă vizate de strategii, permite, de asemenea, punerea în comun a cunoștințelor, experienței, proiectelor proprii și, astfel, valorificarea potențialului de resurse locale și crearea de sinergii în favoarea dezvoltării.

Strategia de dezvoltare a unei economii care protejează resursele naturale și culturale în România și Bulgaria interesează prin însăși natura ei nu numai mediul de afaceri, ci întregul spectru al actorilor instituționali și privați care gravitează în jurul patrimoniului cultural sau natural, fie el aferent întregii zone transfrontaliere, sau unei comunități locale - regionale, fie chiar și numai în jurul unui obiectiv de patrimoniu particular, vizibil și recunoscut prin impactul pe care îl are pentru dezvoltarea unui areal.

Parteneriatul propus pentru implementarea *Strategiei* este un parteneriat recomandat și benevol. Componenta lui ideală asigură reprezentarea tuturor sau a cât mai multor grupuri de interese și inițiativă vizate de *Strategie*: entitățile pentru implementare, stakeholderii și comunitatea locală, în balans cu reprezentanții mediului de afaceri și ai utilizatorilor finali, mai ales turiștilor. Această componentă permite armonizarea intereselor, opiniilor și așteptărilor privitoare la patrimoniu, coerența și complementaritatea eforturilor și proiectelor proprii, precum și potențarea reciprocă a acestora. Mai mult, asigură un aspect esențial pentru implementarea *Strategiei*, și anume identificarea membrilor parteneriatului cu *Strategia* în sine, *Strategia* conducând la obținerea unor rezultate și, pe termen mediu, a unei viziuni cu care membrii se identifică, care îi reprezintă și pot fi transpuse în propriile obiective și rezultate. Astfel, prin propriile proiecte, membrii parteneriatului pot sprijini implementarea *Strategiei*,

pot completa sau diversifica mijloacele de implementare, pot contribui fundamental la atingerea obiectivelor.

Invitarea presei locale, a bloggerilor locali, rețelelor sociale centrate pe promovarea zonei transfrontaliere va asigura transparența și vizibilitatea asupra eforturilor pentru implementarea *Strategiei*, asupra inițiativelor și proiectelor, suportul populației și a terților, cum ar fi instituții financiare, societatea civilă neîmplicată emoțional sau profesional în protejarea, conservarea și valorificarea patrimoniului natural și cultural, etc.

Inițiat la nivel transfrontalier, regional sau local, parteneriatul are același scop, și anume implementarea *Strategiei de dezvoltare a unei economii care protejează resursele naturale și culturale în România și Bulgaria*.

În etapa de implementare, parteneriatul se poate coagula și consolida treptat, prin asumarea rolului tradițional al unui parteneriat de dezvoltare:

- Analizează, aprobă, modifică sau completează, după caz, rapoartele de monitorizare a progresului în implementarea *Strategiei*, în implementarea proiectelor prioritare.
- Analizează și decide asupra propunerilor de revizuire a *Strategiei* și gradului de prioritate a proiectelor aflate sau propuse spre implementare.
- Propune și urmărește *Strategia* pentru atingerea obiectivelor prioritare de dezvoltare setate de *Strategie*;
- Analizează și decide asupra planificării orientative a măsurilor sau proiectelor prioritare de dezvoltare.

De asemenea, în vederea coagulării parteneriatului, membrii acestuia pot fi implicați în organizarea, co-organizarea sau desfășurarea măsurilor de implementare - proiecte și acțiuni.

Funcționarea parteneriatului poate fi abordată treptat, pe măsură ce acesta se concretizează și implică. De la un parteneriat de tip nucleu, format în timpul implementării prezentului proiect, eventual în etapa de implementare-pilot în județul Constanța, România, și districtul Dobrici, Bulgaria, ulterior la nivel transfrontalier, parteneriatul se poate întări prin extinderea nucleului, prin actualizarea și completarea structurii și componenței inițiale, astfel încât varietatea membrilor, relevanța lor, cunoștințele și experiența puse în comun pentru implementarea *Strategiei* să devină complete.

Parteneriatul poate fi formal constituit printr-un acord de parteneriat flexibil, reglementat, care va putea fi extins sau restrâns, în funcție de evoluția procesului de implementare. Parteneriatul va fi centrat pe implementarea *Strategiei* și însoțit de o declarație de implicare publică și publicată local.

Proiect: A heritage-friendly cross-border economy in Romania and Bulgaria
Lucrare editată de Camera de Comerț, Industrie, Navigație și Agricultură Constanța, România
Ianuarie 2017

Conținutul acestei lucrări nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene